

'DANES' IN 'JUTRI' V POROČEVALSKIH BESEDILIH*

Prikazana je vloga časovnih besed, slovenskih prislovov in pridevnikov, ki imajo osrednje mesto v poročevalskih besedilih, kadar imajo nanašajnsko (referenčno) vlogo skupaj s podatki o točkah javnega koledarskega štetja. Prepogoste pretvorbe med dominantnim besedilnim časom in časom sprejemanja besedila obremenjujejo gladko sprejemanje (branje in poslušanje) poročevalskih sporočil.

The role of temporal words, Slovene adverbs and adjectives are treated in light of their central place in news texts, where they have a referential role in conjunction with the calendar. The multitude of transformations that take place between the dominant textual time and the time when the text is received burdens the smooth reception (reading and hearing) of news reports.

0 Čas je ena redkih stvari, s katerimi jezikoslovje in druge humanistične vede kar dobro delajo, ne da bi natanko vedele, kaj čas sploh je. Tudi filozofske teorije različnih usmeritev so z definicijami časa malo tvegale, bistveno manj kot npr. pravna teorija pri definiji »lastnine« ali »zločina«. Kolikor se nabere definicij časa od Platona, Aristotela, sv. Avguščina, Kanta, Bergsona, Husserla in tako dalje, vse se zdijo enako uporabne ali neuporabne, kakor tudi običajno ukalupljanje pristopov na znanstvene – neznanstvene, idealistične – materialistične ipd. Zato ne preseneča, če sloviti kozmolog in kvantni teoretik S. Hawking v svoji – res, da poljudni – knjigi *Kratka zgodovina časa* (Hawking, 1990, 14) odpravi »definicijo« časa s stavkom v oklepaju: »(karkoli že to je)«. Nobene druge »definicije« časa si ne privoščijo.

Izhod iz zadrege se pri nekaterih avtorjih kaže tako, da ne govorijo o času, ampak o *kategoriji časa*, vendar nadalje ravnaajo tako, kot da so postavili definicijo časa, ne *kategorije* (časa). Objektivnost je tako zgolj navidezna. Sklicevanje na znanstvene teorije (v fiziki, mehaniki, npr. relativnostna teorija), ki da dajejo pojmu čas eksaktno razlago, celo »materialističnost«, je samo sklicevanje na natančno (tehnološko seveda zahtevno) merjenje, računanje časa, za kar so v fiziki potrebni *prostor*, »telo« in *gibanje*.

Za jezikoslovni pogled na stvar je važno, kako se (v spoznavnem smislu) čas odraža v človekovi zavesti, torej kot ena od vsebin družbene zavesti. Fizikalna objektivnost časa, tj. oblika obstoja gibajočega se telesa, zajema fizikalne, kemične in biološke procese, obstoječe v nepretržju (kontinuumu), kjer ni ločevanja med preteklostjo, sedanjostjo in prihodnostjo. Te tri kategorije so rezultat razvoja človeka in njegove zavesti ter so na različne načine zajete v različnih jezikih. Pravzaprav se takšno pojmovanje kaže že pri Aristotelovem nekako matematičnem pojmovanju časa kot *štetja* (arithmos) v premikanju med »pred« in »po«. To pa seveda vključuje točko vmes, tj. »zdaj«, iz katere se v človekovem pojmovanju časa (»karkoli to že je«) razumeva potekanje, preteklost in prihodnost. Naj bo torej odraz časa v človeški zavesti še tako v nasprotju z ugotovitvami o objektivnem fizikalnem času, brez tega ne more niti fizika, saj govori o »začetku, koncu časa«, o njegovi »zgodovini«, kot da začetek in konec ne bi bila že sama na sebi tudi čas. Zato se kaže zadovoljiti s povsem

*To je del širše razprave o času v slovenskih poročevalskih besedilih.

slovarskimi razlagami (kot je npr. bergsonovska v SSKJ I), ki osnovni pomen časa razlagajo kot neomejeno trajanje, vsi nadaljnji pomeni pa so izrazito nefizikalni pomeni, ki to *neomejeno trajanje* na različne načine omejujejo, kot pač se to omejevanje odraža v človeški zavesti in s tem v (slovenskem) jeziku.

1 Pri tem se – tudi v slovenščini in SSKJ – kaže določena poimenovalna zadrega. V gnezdu izrazja je čas kot jezikoslovni izraz (oznaka lingv.) razložen kot »gramatična kategorija za izražanje sedanjosti, preteklosti in prihodnosti glagolskega dejanja«. Za poimenovanje časa kot objektivnega, fizikalnega potekanja in časa kot spoznavne kategorije, torej za izražanje tega, kako se čas odraža v človekovi zavesti (spoznavna vsebinska kategorija časa), imamo v slovenščini, kot tudi v drugih jezikih en sam izraz, po tem ko se je ločevanje med tema dvema pomenoma in pomenom zajemanja časovnosti v jeziku, tj. v oblikah za izražanje časa, vendarle – in ne brez nesmiselnih odporov – uveljavilo: ločimo med sedanjim, preteklim in prihodnjim časom ter (glagolskimi) oblikami za izražanje časov: sedanjik, preteklik, prihodnjik (časovniki). Z njimi v slovenščini izražamo tudi relativno časovnost, dobnost: istodobnost, predodobnost, zadobnost. Časovniki kot slovnični morfemi za izražanje časovnosti seveda niso edini v jeziku (v nekaterih jezikih jih sploh ni). Pojemovne časovne vsebine izražajo besede in zveze, npr. *časovni pridevniki*, *prislovi*, *časovne prislovne zveze* (to so gesla v Toporišičevi Enciklopediji slovenskega jezika (ESJ, 1992)).¹

Časovni pridevniki (današnji), prislovi (danes) in prislovne zveze (ta dan) se že sami, s svojim besednim pomenom, nanašajo na jezikovno časovnost, vendar se časovnost izraža tudi z drugimi nečasovnimi besedami v predložnih zvezah, iz SS (Toporišič ²1984) npr. *za starih gospodarjev*, *o vseh svetih*, *dogodki izza kongresa*, *med predstavama* itd. Tudi nekateri členki s svojimi stavčnimi pretvorbami implicirajo časovnost, natančneje, dobnost, če za relacijo štejemo relacijo časa izrekanja (nastopa) povedi s členkom in implikacijo časa v pretvorjenem členkovnem stavku. To je besedilotvorna značilnost člena, t. i. notranje nanašanje (endofora). Npr. poved *Zdaj ga že imam* vključuje stanje pred nastopom te povedi, v pretvorbenem stavku navadno izraženo še s kakšnim časovnim prislovom (in okrepljenim še z enim členkom): *»prej ga (še) nisem imel«*.²

V poročevalskem frazeologemu *»kot smo že poročali,...«* členek poudarja preteklost dejanja v smislu istosti poročanja o *tej* tematiki. Podobno tudi (zlasti radijski) poročevalski frazeologem *»o tem (v dogodku, seji ipd.) bomo še poročali«*.³ Prvi frazeologem pomika pretvorbeni stavek v sedanjost, nekako *»zdaj ponovno poročamo (o tej) zadevi«*, drugi pa *»zdaj (o tem) ne poročamo zadnjič«*. Poročevalski značaj obeh frazeologemov je očiten, njuna »časovnost« je s členkoma bolj usmerjena k poročevalskemu načinu, kot bi bila zgolj z glagolskima oblikama (časovnikoma) brez členkov.

¹ Jezikovno časovnost oz. časovne jezikovne oblike je treba ločiti od časovnih oblik jezika, kot jih uporablja TOPORIŠIČ (1992). S slednjimi so mišljena obdobja v jeziku. Gre torej za razliko med »čas v jeziku« in »jezik v času«.

² To bi bil drugi pomen pri prislovu (= členku) v SSKJ V. Tam sta izmed sedemnajstih prva dva pomena, ki vključujeta njegovo »časovno« stavčno pretvorbo. Prehodni tretji pomen vodi k ostalim, zelo zapletenim modalnim pomenom.

³ SSKJ IV. zajema ta pomen kot »izraža ponovitev dejanja ali stanja: zvečer se bomo še videli«.

Te »čase«, kot so zajeti v jeziku iz spoznavne vsebine v človekovem odražanju objektivnega časa, bi bilo dobro izrazoslovno ločiti od časa kot trajanja, tako kot je to npr. v novejšem nemškem jezikoslovju z izrazoma »Tempus« in »Zeit«, npr. Weinrich (1964), Wunderlich (1970), Werlich (1979), pri katerih je *Tempus* izraz za jezikovni pomen časa (jezikovne časovnosti). Za slovenščino je možnost izbire sicer neznatna, vendar predlagam izraz *časje*.

2 Poved iz opoldanskih radijskih poročil *Zjutraj je deževalo po vsej Sloveniji* ima zanemarljivo spoznavno in večjo obvestilno vrednost, kajti podatek o jutranjem dežju je »informacija«, ki tistemu, ki z njo razpolaga, jo ve, omogoča nadaljnje ravnanje ali nasplošno ustreza potežitvi radovednosti. Ujemanje med *zjutraj* in časovnikom *deževalo* je pa je vseeno rezultat spoznavnih (kognitivnih) aktivnosti v tem smislu, da naslovnik razume čas sprejemanja besedila (opoldne) in dogajanje *zjutraj* kot razmerje sedanost – preteklost, izraženo slovnično, z glagolsko obliko preteklika, in časovni odsek v tako pojmovani preteklosti s časovnim prislovom *zjutraj*. Ravnina odražanja časovnih relacij kot spoznavna aktivnost in ravnina jezikovne uresničitve te aktivnosti sta organizirani v smiselni slovenski (poročevalski) povedi.⁴

Prislov *zjutraj* spada k osnovnim enotam, s katerimi jezik izraža časovne odseke, in je kot tak omejen podobno kot druge take enote: *sekunda, ura, zvečer, danes, sobota, oktober ipd.*, nasproti odprtim (neomejenim) *trenutek, hip, doba*. Štěpán (1987, 34) jih imenuje *atomarne časovne vsebine*. Te se kombinirajo v *molekularne časovne vsebine* (31), loči pa še druge. Allen (1966, 34) govori o *časovnih poljih*. Najprimernejši se zdi izraz pri Hoffmannovi (1983, 55), ki uporablja *časovni odsek*.

Omejenost prislova *zjutraj* je lahko značilnost posameznih jezikov. Slovenski *zjutraj* je »krajši«, saj ima do poldneva še »dopoldne«, v angleščini pa npr. *morning* traja od polnoči do poldneva. Za oba pa velja, da izražata le vsebino pojma, nimata pa nanašanje (referenčne) vrednosti, dokler ju sobesedilo ne poveže z določeno točko javnega koledarskega, torej izvenjezikovnega štetja časa. Zato imajo te najpomembnejšo vlogo časovnih določitev v poročevalskih besedilih kot resničnostnih, neumišljenih besedilih, kot jih razume Werlich (1979², 20), ki za »ne-fiktivna« besedila šteje tista, v katerih nastopajo realno (zgodovinsko) dokazano živeče osebe, določen kraj na zemeljskem površju in nanašanje na časovno točko v javnem koledarskem štetju časa.

3 Razumevanje časovnih odsekov oz. njihovih manjših delov, časovnih točk, je v poročevalstvu odvisno od prenosnika, v obeh pa je seveda izhodiščna točka oz. osnovni časovni odsek *trenutek govorjenja* (bolje bi bilo reči *trenutek tvorjenja besedila*). V radijskem poročevalstvu se ta lahko, a ne nujno, ujema z aktualno sedanostjo, ki pa je – razume se – zmeraj točka sprejemanja sporočila. Aktualna sedanost, izražena s sedanjikom in prislovom *zdaj* (in neomejenimi prislovnimi zvezami, npr. v *tem trenutku*) je namreč lahko tudi predvidena v prej nastajajočem besedilu, da bi se »delala«, kot da se točka nastajanja besedila in točka sprejema prekrivata. V radijskem govoru je bolj kot za poročevalska besedila to značilno za *časovne orientatorje* (smernike), ki kažejo na uvrščanje besedil v čas, na njihovo sosledje. So nujni, ker bi se besedila sicer v etru »izgubila«. Najpogostejši tak orientator je prislov *zdaj* (»zdaj je na vrsti oddaja o«), ki je tu izgovorjeno (slišno) opozorilo na točko aktualne

⁴V stilistiki poročevalstva govorimo o *referemu* kot o najmanjši poročevalski enoti, ki je tu vestiški pravzorec. Prim. KOROŠEC (1991).

sedanjosti in ustreza (neizgovorjeni) točki, v kateri se pri pogledu čez stran časopisa v vidnem polju ustavi oko pred začetkom branja. Glede na potek časa je nadaljnje sprejemanje besedila prek obeh prenosnikov od te točke naprej enaka: poteka linearno s potekom objektivnega časa.

V pisnem poročevalstvu je točka sprejema predvidena in z notranjim časom v besedilu jasno povezana, vendar se – prav tako zaradi narave prenosnika – ravno *ne more* ujemati s točko tvorjenja besedila. To je bilo že razčlenjeno v variantah prenosniških stopenj (Korošec, 1982, 362–363).

V dnevniškem poročevalstvu je točka sprejema za razliko od radijskega, kjer je časovni odsek »danes« razstavljen v več točk »zdaj«, predvidena za časovni odsek »danes«, tako da je ta časovni odsek določen z datumom, navedenim na vsakokratnem izvodu časopisa (pri jutranjkih oz. večernih je »danes« aktualiziran z dodatnim prislovom: molekularna časovna vsebina), zato predstavlja le kontrolno točko za aktualno sedanjost, ki pa se ne ujema s sedanjostjo v notranjem času poročevalskega besedila. Preprosto rečeno, »danes« v poročevalnem besedilu in »danes« sprejema se ne ujemata, ker se časje besedila ujema s časom tvorjenja, ne sprejema.

Čas tvorjenja, tj. prevladujoči interni čas besedila, ima prav tako kot čas sprejema lastno nanašanje točko v datumskem času. Ta je običajno naveden v t. i. časoprostorskem vhodu v besedilo (gl. o tem Korošec, 1991, 288–289), ki besedilo spravlja v razmerje z objektivnim časom in tako določa smisel vsem prislovom in pridevnikom, kakor tudi vse ostale časovne relacije. To sicer na videz otežuje razpoznavanje dejanskega časa, izraženega s časjem v pisnem poročevalskem besedilu, saj je besedilni »danes« na točki sprejema objektivno »včeraj«. Vendar te časovne pretvorbe opravi naslovnik (bralec) na podlagi razumevanja narave pisnega prenosnika, tako da so sestavina znanja, sposobnosti sprejemanja poročevalskih besedil. Zato naslovnik ne pričakuje, da bo pretvorbo opravil poročevalec in v interni čas besedila vnesel časje, ki se bo ujemalo s časom sprejema. To bi bilo v nasprotju s konvencijo, utrjeno v izročilu, kot so druge jezikovne, npr. pravopisne prvine.

Pri tem veljajo določene omejitve. Treba je namreč upoštevati, da naslovnik časovno nepretržje (kontinuum) doživlja tako, da na posamičnih točkah ali daljših odsekih tega nepretržja uporablja nanašajske izraze *zdaj*, *danes*, *v četrtek*, torej najprej doživlja sedanjost in glede na te točke vzpostavlja drugi časovni relaciji, preteklost in prihodnost. 'Danes' je v zavesti predvsem aktualni, pravkar doživljani 'danes', nanašajska (tu bi lahko rekli »poimenovalna«) vloga 'danes' glede na npr. 30. julij, je drugotna. To se vidi v vsakdanjih vprašanjih, s katerimi se vprašuje, na kateri datum se nanaša današnji 'danes': »Katerega smo *danes*?« (odg.: Tridesetega), ali kako je današnjem dnevu ime: »Kaj/kateri dan je *danes*?« (odg. Četrtek), kjer ima 'danes' zmeraj osrednje mesto. Zato je nadzorna vloga na točki S (sprejem) tako nujna (kot je bilo že opozorjeno pri Korošec 1982). Sprejemanje, branje in poslušanje, poročevalskih besedil ni postopno, premišljevalno sprejemanje v visoki zbranosti, ampak naglo, lahkotno, velikokrat vzporedno s kako manj zahtevno dejavnostjo. Ustavljanje, obračanje pozornosti stran od vsakokratne točke na linearnem poteku sprejemanja (npr. naloga »vračanja« na že sprejeto mesto v besedilu pri predolgi medstavah ipd.), vse to deluje moteče in se šteje za stilno šibkost poročevalskih besedil, zlasti vesti, razširjene vesti, agencijskega, dopisniškega poročila. Zato morajo

biti redka mesta, na katerih mora naslovnik opraviti miselno operacijo prilagajanja časa v besedilu s točko v aktualnem trenutku objektivnega časa. Tudi zato je elegantnejše branje večernih ali nočnih izdaj časopisov, ki imajo v besedilih 'danes' kot čas tvorbe besedila izražen v časo-prostorskem vhodu, in ga zvečer oziroma ponoči še razumemo kot isti 'danes', zjutraj in na vseh naslednjih točkah sprejema tega dne pa bo že prilagojen v 'včeraj'.

4 Opuščanje časo-prostorskega vhoda v poročevalskem besedilu zato ne more biti stvar odločitve, izhajajoče iz želje po drugačnosti, individualnosti kakega časopisa, npr. novejših Republike ali Slovenca (pri slednjem, ki se glede tega ne drži izročila svojega istoimenskega predhodnika, je izpuščen le časovni podatek pred besedilom). Tu namreč ne gre zgolj za – sicer možno – prilagoditev časovnih podatkov, kakršna je pri pretvorbi premege v odvisni govor. Prilagoditve časovnih določitev, »ki so razumljive le s stališča trenutka govorjenja, ne pa tudi s stališča poročanja« (Toporišič, 1984², 530–531), so povsem mogoče, kot je bilo omenjeno zgoraj (»Na vprašanje bom odgovoril jutri.« → Dejal je, da bo na vprašanje odgovoril danes). S tem pa se zabriše avtentičnost dejansko izrečenega, sporočenega. Poročevalec posega v tiste prvine poročanega, ki se v poročevalstvu praviloma ne smejo oddaljiti od oblike, kakršno je dal prvotni govorni dogodek. Časje v poročevalskem besedilu je seveda treba prilagoditi času v točki sprejema, kadar ni potrebe po ohranitvi avtentičnosti (recimo: dobesečno izrečenega), časovni podatki v besedilu pa na točki sprejema zaradi objektivnega časovnega razmika obeh točk izgubijo poročevalsko smiselno, recimo, naznanila, ker v točki sprejema niso več aktualni. V preteklosti slovenskega poročevalstva se je to zgodilo zaradi neutrujenosti konvencije in tehnoloških ovir. Pri Slovenskem narodu npr. takrat, ko v Mariboru še ni izhajal kot dnevnik:

(1) Iz Ljubljane, 7. avgusta

Slovenski pesnik Miroslav Vilhar je včeraj na Kalcu umrl. Jutri ob osmih bo pogreb. (Telegram »Slovenskemu Narodu«, 8. avgusta 1871

Vilhar je umrl 6. avgusta, iz Ljubljane je šel telegram v Maribor naslednjega dne s podatkom 7. avgust, zato se včeraj (notranji besedilni čas) pravilno nanaša na pretekli dogodek. Tak je tudi podatek »jutri«, ki je bil v časopisu 8. avgusta že »danes«. V časopisu 10. avgusta je urednik Jurčič objavil prigodni zapis: »Baš pred završetkom zadnjega lista smo prejeli telegrafsko naznanilo iz Ljubljane« (telegram je res izšel na zadnji, za rubriko Telegrami neobičajni strani). V naslednji številki, tj. 12. avgusta, je posebni dopisnik poročal: »Iz Notranjskega, 9. avgusta /.../ Včeraj (torej 8. avgusta, op. T. K.) smo izročili zemlji ... Miroslava Vilharja«. Za mariborske bralce Slov. naroda, ki so podatek »jutri« sicer 8. avgusta lahko razumeli kot »danes« (torek ob osmih!), je bil podatek kvečjemu obvestilo, ne pa naznanilo o (prihodnjem) dogodku.

(2) Nn: Od danes nov parkirni red

N: Po parkirne listke v najbližji kioski

Pn: Tistim, ki se v začetku še ne bodo dovolj dobro znašli, bodo policisti in mestni redarji pogledali skozi prste – Listek: 110 tolarjev.

S(inopsis): Ljubljana, 29. septembra – Od jutri, 30. septembra, bo v ožjem mestnem središču začel veljati parkirni red. /.../

* Nn = nadnaslov, N = naslov, Pn = podnaslov.

B(esedilo): /.../ Zanimivo je, da danes, dan pred uradno napovedanim začetkom nove parkirne ureditve, /.../ Delo, 30. sept. 1993, 7 (Dejan Vodovnik)

Zgled kaže neprimerno vključevanje časa v poročevalskem besedilu:

– Prvi prislov *danes* v nadnaslovu je poročevalčeva prilagoditev časa času sprejema. 'Danes' se nanaša na datum izida časopisne številke, v tem primeru je to 30. september 1993. Glede na to, da je t. i. veliki nadnaslov (gl. Korošec, 1990), ki je tukaj izpustni, v časopisu Delo sorazmerno nov (nastopa dve leti, prej je Delo imelo samo tehnične nadnaslove), morda vloga nadnaslova še ni utrjena. Podatek *danes*, ki se ne nanaša na glavni čas poročevalskega besedila, ampak naprej, na 'danes' sprejema, se mora nanašanje ujemati z vsemi besednimi časijskimi podatki v besedilu, izjema je edino datum (včerajšnjega 'danes') v časo-prostorskem vhodu. Ta nadnaslov je povsem primeren kot prednaslov v televizijskem poročilnem bloku (napisan na zaslonu).

– Prislov *jutri* iz začetka sinopsisa se nanaša na glavni čas besedila, zato je potrebna prilagoditev na 'danes' v točki sprejema, kar je olajšano glede na to, da je *jutri* položajno med datumskim podatkom za čas tvorjenja besedila in datumom, ki se (v tem primeru, lahko bi bil kak drug) ujema s časom sprejema oz. datumom časopisne številke. Glede na vodilni 'danes' v nadnaslovu bi tu zadoščal samo datumski podatek: Od 30. septembra..., kar pri sprejemu zahteva zgolj poistenje tega podatka z 'danes' kot časom sprejema.

– Naslednja prilagoditev mora odstraniti poročevalsko napako (ne stvarne, saj *danes*, nanašajoč se na čas tvorjenja besedila, ki je naveden v časo-prostorskem vhodu, zahteva običajno prilagoditev). Napaka je v tem, da se dva *danes* v istem besedilu nanašata na različni koledarski čas. *Danes* kot izraz za časovni odsek (po Štěpánu *atomarna časovna vsebina*) je omejeni odsek in tu pristavčno opisan še z neomejenim časovnim odsekom (dan pred ... začetkom), ki ima ob 'danes' vrednost poimenovanja dneva (kot četrtek, petek). Zato se pri prilagajanju točki sprejema pri razume kot »(včeraj), dan pred ... začetkom« in torej zadošča že sam, brez prislova *danes*.

Vse tri raznosmerne prilagoditve pa so za časopisno poročilo seveda preveč.

5 Če bi veliko število besedil (iz Dela, manjše iz Dnevnika), ki skozi desetletja izkazujejo enako primerno težnjo, posplošili v vzorec, bi za besedilo vesti, razširjene vesti in poročila oblikovali takole časovno ogrodje vzorca:

Naslov

Časo-prostorski vhod

Časje:

– časovni prislovi, ki ubesedujejo časovne odseke kot spoznavne vsebine človekovega odražanja objektivnega časa in ki v razmerju do podatka v časo-prostorskem vhodu vzdržujejo čas tvorjenja besedila kot dominantni čas;

– časovniki, ki z morfemskim navezovanjem ustrezajo pomenom besed za časovne odseke; časovniki imajo predvsem besedilotvorno vlogo, sicer so redundantni (preobilnostni); kot časovne glagolske oblike se ujemajo (v osebi, spolu in številu) z aktantom vodilne nastopne povedi in tako poleg navezniških parov tvorijo tudi navezniške nize.

Zgledi (z izmišljenimi podatki):

(3) Mednarodno srečanje ekologov

Ljubljana, 30. julija 1990 – Danes se je tu / Tu se je danes začelo mednarodno srečanje strokovnjakov za ... Razpravljali bodo o ... Današnji delovni dan bodo posvetili temi ... jutri/v petek pa si bodo ogledali ...

(4) Ljubljana, 30. julija 1990 – Včeraj zvečer / Danes zjutraj se je v križišču ... cest zgodila huda prometna nesreča, v kateri je bil težko ranjen ... je prehitel ... zaviral ... zaletel ... so ga odpeljali ... škoda na vozilu je za ...

(5) Ljubljana, 30. julija 1990 – Na današnji tiskovni konferenci je predstavnik ... za tisk sporočil, da (pripravljajo, so pripravili, bodo pripravili) ... zanimal je ... ni hotel komentirati.

Naslednji sklop vprašanj zajema vlogo časovnosti in časa v konstrukciji poročevalskih besedil.

LITERATURA

R. L. ALLEN, 1966: *The Verb System of present-day American-English*. The Hague; Paris: Mouton.

S. HAWKING, 1990: *Kratka zgodovina časa*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

J. HOFFMANNOVÁ, 1983: *Sémantické a pragmatické aspekty koherence textu*. Praga: Ústav pro jazyk český.

T. KOROŠEC, 1982: Besediloslovna tipologija razmerij med časopisnim sporočilom in sliko. *Slavistična revija*, XXX/4. 361–387.

— 1990: Časopisni nadnaslovi v sodobnih slovenskih dnevnikih (Tipološka razvrstitev). *Slavistična revija* XXXVIII/3. 210–219.

— 1991: Vzorci poročevalskih stopenj. *Slavistična revija* XXIX/3. 285–300.

J. ŠTĚPÁN, 1987: *Čas ve větě a textu*. Praga: Universita Karlová.

J. TOPORIŠIČ, 1992: *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

— ²1984: *Slovenska slovnica*. Maribor: Založba Obzorja.

H. WEINRICH, 1964: *Tempus: Besprochene und erzählte Welt*. Stuttgart: W. Kohlhammer Verlag.

E. WERLICH, ²1979: *Typologie der Texte*. Heidelberg: Quelle und Meyer.

D. WUNDERLICH, 1970: *Tempus und Zeitreferenz im Deutschen*. München: Max Hueber Verlag.

SUMMARY

Slovene expresses cognitive temporal concepts with temporal adverbs, adjectives, adverbial phrases, prepositional phrases of "nontemporal" words in temporal verbal morphemes. In news reporting a central place is occupied by temporal adverbs and adjectives, which have (as in other languages) only a grammatical meaning as a part of speech until they are used referentially with respect to a specific point or a specific segment of the calendar. Along with dates, these grammatical forms have a central role in reporting, but with certain differences between the written (newspaper) and radio reporting (the adverb *now*, for example, has both a referential and deictic function in radio reporting, while in the newspaper its function can only be referential). The central time of the texts of the basic reporting genres is the time of the generation of the text, which, in newspaper reporting rarely agrees with the time of the event (it agrees more often in radio reporting); as a rule it never agrees with the time of reception. The addressee, at the point of reception—which he experiences as both a subjective and objective present—adjusts the adverbs (today) and adjectives (today's) in such a way that all of the textual today's are in fact yesterdays. This adjustment belongs to the knowledge of the reception of newspaper messages. However, newspaper texts do not tolerate more complicated and numerous 'forward' and 'backward' shifts in time. Temporal verbal morphemes in news texts perform only a text-forming role.